NOTRANJSKI
REGIJSKI PARK

Projekt
IZDELAVA ANALIZE ODLOKA O NOTRANJSKEM REGIJSKEM PARKU ZA POTREBE NOVELACIJE ODLOKA IN SOČASNE USTANOVITVE ZAVAROVANEGA OBMOČJA NA RAVNI DRŽAVE

Delovno gradivo
VARSTVENE USMERITVE PO DEJAVNOSTIH
Drugo poročilo

mag. Tina KLEMENČIČ

Tomaž Jančar
Tine Schein
Jošt Stergaršek
Rudi Kraševec
Dejvid Tratnik
Damjan Intihar
Barbara Bolta Skaberne

Matevž Podjed

Direktor

Cerknica, februar 2022

Naloga:	Delovno gradivo Varstvene usmeritve po dejavnostih. Drugo poročilo.
Izdelovalec:	Notranjski regijski park Tabor 42, 1380 Cerknica
Naročnik:	Ministrstvo za okolje in prostor Dunajska 48, Ljubljana
Nosilec naloge:	mag. Tina Klemenčič
Sodelavci:	Tomaž Jančar Tine Schein Jošt Stergaršek Rudi Kraševec Dejvid Tratnik Damjan Intihar Barbara Bolta Skaberne
Kraj in datum izdelave:	Cerknica, februar 2022

Priporočljivo citiranje: Klemenčič T., Jančar T., Schein T., Stergaršek J., Kraševec R., Tratnik D. Intihar D. Bolta Skaberne B. (2022): Delovno gradivo Varstvene usmeritve po dejavnostih. Drugo poročilo. Projekt Izdelava analize odloka o Notranjskem regijskem parku za potrebe novelacije odloka in sočasne ustanovitve zavarovanega območja na ravni države. Cerknica, Notranjski regijski park: 35 str.

Fotografija na naslovnici: Košnja na Cerkniškem presihajočem jezeru (Foto: T. Schein)

Kazalo

Kazalo 3
Povzetek 5
1. Uvod 6
2. Splošne in podrobnejše varstvene usmeritve 7
2.1 Varstvene usmeritve za področje poselitve, infrastrukture in drugih ureditev v prostoru 7
2.1.1 Splošne varstvene usmeritve za področje poselitve 7
2.1.2 Splošne varstvene usmeritve za področje gospodarske javne infrastrukture 7
2.1.3 Splošne varstvene usmeritve za področje prostorskih ureditev v krajini 8
2.1.4 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje poselitve, infrastrukture in drugih ureditev v prostoru 9
2.2 Varstvene usmeritve za področje kmetijstva 10
2.2.1 Splošne varstvene usmeritve za področje kmetijstva 10
2.2.2 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje kmetijstva 11
2.3 Varstvene usmeritve za področje gozdarstva 12
2.3.1 Splošne varstvene usmeritve za področje gozdarstva 12
2.3.2 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje gozdarstva 13
2.4 Varstvene usmeritve za področje upravljanja z vodami 14
2.4.1 Splošne varstvene usmeritve za področje upravljanja z vodami 14
2.5 Varstvene usmeritve za področje lovstva 14
2.5.1 Splošne varstvene usmeritve za področje lovstva 14
2.6 Varstvene usmeritve za področje ribiškega upravljanja 16
2.6.1 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje ribištva 16
2.7 Varstvene usmeritve za področje obrambe in vojaškega usposabljanja 17
2.7.1 Splošne varstvene usmeritve za področje obrambe in vojaškega usposabljanja 17
2.7.2 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje obrambe in vojaškega usposabljanja 17
2.8 Varstvene usmeritve za področje prometa in plovbe 18
2.8.1 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje prometa in plovbe 18
2.9 Varstvene usmeritve za področje obiskovanja zavarovanega območja in turizma 19
2.9.1 Splošne varstvene usmeritve za področje obiskovanja parka in turizma 19
2.9.2 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje obiskovanja parka in turizma 20
2.10 Ostalo: invazivne tujerodne vrste, raziskave, snemanje 21
2.10.1 Splošne varstvene usmeritve 21
2.10.2 Podrobnejše varstvene usmeritve 22
3. Podrobnejše varstvene usmeritve po območjih 23

3.1 Cerkniško jezero 23
3.2 Strnjeni gozdovi Menišije in Javornikov 28
3.3 Suhi vrstno pestri travniki 29
3.4 Doline Cerkniščice s pritoki 30
3.5 Območje Iške in Zale 31
3.6 Rakov Škocjan 32
3.7 Biotsko pomembne jame 34
3.7.1 Križna jama 34
4. Viri 35

Povzetek

Priprava varstvenih usmeritev je pomemben korak v procesu novelacije akta o zavarovanju, saj so prav varstvene usmeritve vezni člen med varstvenimi cilji parka, dejavniki ogrožanja teh ciljev in potrebnimi ukrepi za odpravo groženj in doseganje varstvenih ciljev parka. Za pripravo pričujočega poročila o varstvenih usmeritvah po dejavnostih smo podrobno razčlenili dejavnike ogrožanja na območjih izstopajočih vrednosti in sicer za dejavnosti s področja kmetijstva, gozdarstva, ribištva, lovstva, prometa in plovbe, poselitve, obiskovanja in turizma ter dejavnosti obrambe in vojaškega usposabljanja. Za vsak dejavnik ogrožanja smo oblikovali podrobnejše varstvene usmeritve, ki prispevajo k doseganju varstvenih ciljev na območju. V naslednjem koraku pa smo še dodatno priporočili instrumente oziroma ukrepe za uresničevanje pripravljenih usmeritev. Tako pripravljen dokument je osnova za izhodišča za pripravo akta o zavarovanju in načrta upravljanja, saj predlaga varstvene usmeritve, režime in druge ukrepe na območjih, ki bodo v regijskem parku tudi osnova za opredelitev varstvenih con: območje Cerkniškega jezera, strnjenih gozdov, naravovarstveno vrednejših suhih in mokrotnih travnikov, Rakovega Škocjana, Iške in Zale ter biotsko pomembnih jam, predvsem Križne jame. Pripravili pa smo tudi splošne in podrobnejše usmeritve po navedenih dejavnostih, ki se nanašajo na območje celotnega parka.

1. Uvod

Priprava varstvenih usmeritev je pomemben korak v procesu novelacije akta o zavarovanju, saj so prav varstvene usmeritve vezni člen med varstvenimi cilji parka, dejavniki ogrožanja teh ciljev in potrebnimi ukrepi za odpravo groženj in doseganje varstvenih ciljev parka. Priprava varstvenih usmeritev mora temeljiti na natančni analizi območja obravnave, inventarizaciji in vrednotenju narave ter prepoznavi ključnih konfliktov med ohranjanjem narave in drugimi dejavnostmi v prostoru.

V postopku priprave novelacije akta o zavarovanju Notranjskega regijskega parka in soustanovitve parka s strani države in lokalne skupnosti smo v prvi fazi pripravili poročilo z analizo stanja Notranjskega regijskega parka glede dejavnikov ogrožanja, pritiskov in nevarnosti za naravne vrednote, biotsko raznovrstnost in krajinsko pestrost, ustreznosti conacije in uresničevanja varstvenih režimov in varstvenih usmeritev (Klemenčič in sod. 2021a). V okviru analize smo izvedli pregled uradnih zbirk podatkov o obstoječih statusih ohranjanja narave in drugih varstvenih statusih na območju. S strokovnjaki Notranjskega parka smo identificirali izstopajoče vrednosti na obravnavanem območju in dejavnike ogrožanja, pritiske in nevarnosti preučili za izbrane vrednosti. Hkrati smo ugotavljali ustreznost določitve ožjih varstvenih območij v parku in analizirali ustreznost ter uresničevanje varstvenih usmeritev in režimov. Ugotovili smo, da so glavne grožnje neustrezno gospodarjenje na naravovarstveno vrednejših območjih (neustrezno izvajanje košnje, opuščanje rabe, intenzifikacija, intenzivno gozdno gospodarjenje), vznemirjanje živali (obiskovanje in promet v najobčutljivejših delih habitatov v občutljivih obdobjih, kot so gnezdenje ali prezimovanje, snemanja ipd.), vožnja v naravnem okolju in onesnaževanje voda. Glede na grožnje smo ugotavljali ustreznost in učinkovitost varstvenega režima v odloku in podali delovne predloge rešitev.

Za pripravo pričujočega poročila o varstvenih usmeritvah po dejavnostih smo ugotovitve iz prve faze poglobili. Podrobneje smo popisali najpomembnejše elemente biotske in druge naravne raznovrstnosti v severnem delu parka (Klemenčič in sod. 2021b). Podrobno smo razčlenili ugotovljene dejavnike ogrožanja po dejavnostih in po območjih izstopajočih vrednosti, nato pa smo za vsak dejavnik ogrožanja oblikovali varstvene usmeritve, ki prispevajo k doseganju varstvenih ciljev na območju. V naslednjem koraku pa smo še dodatno definirali instrumente oziroma ukrepe za uresničevanje pripravljenih usmeritev.

Tako pripravljen dokument je osnova za izhodišča za pripravo akta o zavarovanju in načrta upravljanja, ki jih obravnavamo v tretjem poročilu.

V času od podpisa pogodbe (Izdelava Analize Odloka o Notranjskem regijskem parku za potrebe novelacije Odloka, sočasne ustanovitve zavarovanega območja na ravni države in širitev zavarovanega območja na Planinsko polje ter zagotovitve pomoči pri vodenju postopkov, št. pogodbe 2550 – 21 – 330030 z dne 23. 8. 2021) potekajo usklajevanja o obsegu bodočega regijskega parka in faznosti zavarovanja. Območje, ki ga obravnavamo v poročilu, se nanaša na obstoječi Notranjski regijski park, kot je predvideno v omenjeni pogodbi.

2. Splošne in podrobnejše varstvene usmeritve

Splošne in podrobnejše varstvene usmeritve za posamezne dejavnosti se nanašajo na območja celotnega parka. Podrobnejše usmeritve se nanašajo na konkretne izpostavljene dejavnike ogrožanja. Za te usmeritve smo v preglednice dodali dodaten stolpec s premislekom, na kak način in skozi katere ukrepe se lahko posamezna podrobnejša varstvena usmeritev uresničuje.

Pri načrtovanju posegov in dejavnosti se zagotavlja varstvo naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti. Prednostno se jih načrtuje na naravovarstveno manj občutljivih območjih (izven območij naravnih vrednot in območij, pomembnih za biotsko raznovrstnost).

Upravljavec parka naj sodeluje pri pripravi naravovarstvenih smernic za vse vrste aktov (prostorski akti, akti rabe naravnih virov ter akti razglasitve nepremičnih kulturnih spomenikov) s strokovnim mnenjem. Prav tako naj ga ZRSVN vključi v vse postopke za izdajo dovoljenj in soglasij na območju parka.

2.1 Varstvene usmeritve za področje poselitve, infrastrukture in drugih ureditev v prostoru

2.1.1 Splošne varstvene usmeritve za področje poselitve

- Poselitev naj se praviloma načrtuje v obstoječih poselitvenih območjih, ob prometnicah, ter na naravovarstveno manj občutljivih območjih. Zagotovitev nastanitvenih kapacitet (stanovanja, počitniški objekti) na območjih z naravovarstvenimi vsebinami naj se prednostno zagotavlja v okviru obstoječega stavbnega fonda z možnostjo navezave na ohranjanje kvalitetne kulturne dediščine.
- Pri načrtovanju širitve poselitvenih območij se upošteva conacija in varstveni režimi Odloka o Notranjskem regijskem parku.
- V območjih koridorjev ogroženih vrst in v območjih, ki omogočajo gensko povezanost njihovih populacij (ekološko pomembna območja) se poselitev prostorsko strukturira tako, da se omogoči neovirane prehode živalim.
- Sprememba rabe iz kmetijskih v stavbna zemljišča naj se izvede le na območjih, kjer to dopušča akt o zavarovanju in v primerih, ko to ne bo imelo bistvenega vpliva na ugodno stanje ogroženih in zavarovanih vrst ter habitatnih tipov, ki se ohranjajo prednostno glede na druge habitatne tipe, prisotne na celotnem območju Republike Slovenije.
- Gradnja objektov naj se ne načrtuje ob vodotokih in na poplavnih območjih.
- Gradnja novih objektov naj se načrtuje tako, da se ne povzroča fragmentacije naravnih območij ter da se ohranja mejice, grmišča, posamezna in skupine dreves.
- Kjer je to iz varnostnih razlogov mogoče, naj se razsvetljava izklaplja v drugem delu noči in naj bo opremljena s tipali, ki omogočajo vklop po potrebi. Uporablja se žarnice v svetlobnem spektru, ki čim manj vpliva na žuželke in obliko svetilk, ki svetlobo razpršijo čim bolj usmerjeno na območje osvetljevanja in ne širše v prostor.

2.1.2 Splošne varstvene usmeritve za področje gospodarske javne infrastrukture

- Gospodarsko javno infrastrukturo naj se prednostno načrtuje na že degradiranih območjih, ob obstoječih gospodarskih conah ter infrastrukturnih koridorjih in izven naravovarstveno občutljivih območij. Ohranja naj se celovitost prostora naravno ohranjenih območij, oziroma naj se vzpostavlja prehodnost prostora za prosto živeče živali (upošteva naj se mesta najpogostejših prehodov živali in z ustreznimi tehničnimi rešitvami zagotavlja prehodnost).

- Obstoječa območja gospodarske infrastrukture, ki negativno vplivajo na naravne vrednote in biotsko raznovrstnost, naj se ustrezno sanira.
- Pri zajezitvah vodotokov in odvzemu voda naj se zagotavlja pogoje za ohranitev hidrološko-geomorfoloških lastnosti vodotokov, vodnih in obvodnih biotopov ter ekološko povezanost biotopa pred in za zajezitvijo.
- Objekti, podzemni in nadzemni daljinski vodi, naj se izogibajo vidno izpostavljenim območjem: vrhovom, grebenom, izjemnim krajinam ter naj se načrtujejo znotraj že obstoječih daljinskih vodov ali druge gospodarske javne infrastrukture.
- Na odsekih cest, preko katere poteka selitev dvoživk v času razmnoževanja, naj se v primeru rekonstrukcije ceste oziroma njihovem vzdrževanju načrtuje ustrezne tehnične rešitve in varstvene ukrepe za neoviran prehod dvoživk na njihovih ustaljenih selitvenih poteh.
- Umeščanje in izgradnja cevovodov za odpadno vodo in objekte čistilnih naprav naj se v prostoru načrtuje tako, da se na območju naravnih vrednot in območjih biotske raznovrstnosti zagotavlja ohranjanje njihovih lastnosti.
- Infrastruktura za izrabo alternativnih virov energije (npr. sončni kolektorji) se namešča v območjih gospodarskih con, poselitvenih območjih in na objektih. Na območjih kmetijske rabe ali ostalih območjih se teh objektov ne namešča, še posebno, če to ogroža ohranjanje biotske raznovrstnosti in habitate ogroženih in zavarovanih vrst ter vidno podobo naravnih vrednot in drugih izstopajočih vrednosti parka.
- Z namenom zmanjšanja pritiska motornega prometa na zavarovano območje naj se vstopno-izstopna mesta z zadostnim številom parkirnih mest uredi v poselitvenih območjih oziroma izven najbolj občutljivih delov parka; za obiskovalce naj se uredijo trajnostne oblike mobilnosti.

2.1.3 Splošne varstvene usmeritve za področje prostorskih ureditev v krajini

- Z namenom ohranjanja biotske raznovrstnosti naj se zagotavlja in vzpodbuja ohranjanje mozaične krajine in s tem povezane krajinske pestrosti.
- Ohranja naj se prepoznavnost značilnih reliefnih oblik, predvsem tistih, ki dajejo prostoru identiteto. Še posebno pozornost je treba posvetiti ohranjanju značilnih kraških reliefnih oblik.
- Deponije zemljine in viškov izkopnega materiala, ki nastanejo pri gradnji, naj se praviloma načrtuje izven območij varovanih habitatnih tipov in habitatov ogroženih in zavarovanih vrst. Na enak način naj se izvajajo tudi izboljšave oz. melioracije kmetijskih zemljišč (nasipavanje z zemljino). Nasipavanje se izvede tako, da nasut material ne sega višje od okoliškega reliefa.
- Sanacija degradiranih površin (npr. komunalna deponija, opuščeni kamnolomi …) naj se izvede z vzpostavitvijo avtohtone gozdne vegetacije ali kmetijske rabe.
- Raba mineralnih surovin naj se načrtuje racionalno z uporabo že obstoječih območij izrabe mineralnih surovin. Novih objektov se ne načrtuje.
- Izvajanje dejavnosti rabe mineralnih surovin naj se načrtuje tako, da se zagotavlja varstvo naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti.
- Obstoječe kope se prednostno sanira s povrnitvijo v naravno stanje.

2.1.4 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje poselitve, infrastrukture in drugih ureditev v prostoru

Preglednica 1: Podrobnejše varstvene usmeritve za področje poselitve, infrastrukture in drugih ureditev v prostoru

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	**Podrobnejše varstvene usmeritve**	**Delovna priporočila za implementacijo usmeritev**
Uničenje gnezd, kotišč, zatočišč, zapiranje odprtin ipd. med obnovami starih zgradb. Motnje v reproduktivnem ali prezimovalnem obdobju.	Pri obnovi starih zgradb (zvoniki, ostrešja ipd.) se ohranja ugodne pogoje za živali varovanih vrst, ki dele zgradb uporabljajo kot del svojega habitata (npr. netopirji, štorklje, postovke, kavke). Dela se izvaja izven najbolj občutljivih obdobij za te vrste. Pred obnovo zgradb z znanimi zatočišči in gnezdišči varovanih vrst oziroma če se ta med gradnjo odkrijejo, naj se pridobi strokovno mnenje NRP in ZRSVN.	Pridobitev strokovnega mnenja ZRSVN in NRP.
Svetlobno onesnaževanje in vpliv na nočne prostoživeče živali	Uporabi se le popolnoma zasenčena in nepredušno zaprta svetila, ki ne oddajajo svetlobe nad vodoravnico. Uporabi se sijalke s poudarjenim rumenim delom spektra, ki ne svetijo v UV spektru; neprimerne so nizkotlačne in visokotlačne živosrebrne žarnice ali LED žarnice nad 2700 K.	Varstvene usmeritve.
Neustrezno ali prekomerno osvetljevanje objektov kulturne dediščine	Objektov kulturne dediščine naj se praviloma ne osvetljuje. Ko to ni mogoče, se jih osvetljuje v skladu z zahtevami Uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja. Pri objektih, kjer je dovoljeno tudi osvetljevanje od spodaj navzgor, se uporabi prilagojene svetilke, opremljene z masko v obliki silhuete objekta, ki preprečuje uhajanje svetlobe mimo fasade v nebo in omogoča senčenje preletnih odprtin netopirjev. Spekter svetlobe (barvne temperature) naj ne presega 2700 K, povprečna svetlost fasade se omeji na največ 1 cd/m2.	Varstvene usmeritve.
Onesnaževanje voda zaradi neučinkovitih ali neustreznih čistilnih naprav. Občasno iztekanje fekalnih vod ob povečanih pretokih.	Spremlja naj se stanje. Ugotovijo in odpravijo naj se ključne pomanjkljivosti posamezne čistilne naprave. Pri obstoječih čistilnih napravah naj se doda terciarno čiščenje. Spodbuja oz. omogoči naj se priključitev čim več gospodinjstev na kanalizacijo. Usmeritve naj veljajo tudi na vplivnem območju (Bloke in Loška dolina).	Varstvene usmeritve. Konkretizacija v načrtu upravljanja.
Potencialno neustrezno umeščanje energetske infrastrukture (vetrne, sončne in hidroelektrarne, daljnovodi).	Sončne elektrarne in kolektorji se nameščajo samo na objektih, ne kot samostojni objekt v prostoru.	Režim v aktu: SE je možno nameščati samo na objekte (stanovanjske, industrijske, kmetijske idr.), ne kot samostojne objekte na nepozidane površine.
	Ne umešča se objektov, ki lahko predstavljajo oviro za ptice ali druge organizme ali vizualno degradirajo krajino.	Režim v aktu: Prepovedano je umeščanje objektov, ki lahko predstavljajo oviro za ptice ali druge organizme ali vizualno degradirajo krajino.

2.2 Varstvene usmeritve za področje kmetijstva

2.2.1 Splošne varstvene usmeritve za področje kmetijstva

- Vzpodbuja naj se rabo zaraščajočih se kmetijskih površin na način, ki zagotavlja ohranjanje naravnih vrednot in območja biotske raznovrstnosti, še posebej na habitatnih tipih travišč in habitatih traviščnih rastlinskih in živalskih vrst.
- Na kmetijskih površinah se ohranjajo ali ponovno vzpostavljajo omejki, živice, posamezna drevesa in skupine dreves, gozdni otoki in vodna telesa, razen tam, kjer to ni skladno z načrtom upravljanja.
- Melioracije se izvaja le na kmetijskih zemljiščih, kjer to ne vpliva na ohranjanje lastnosti naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti. Izvajanje melioracij na varstvenem območju travišč in mokrišč Cerkniškega jezera se ne dopušča; v načrtu upravljanja se določi še druga območja, kjer izvajanje melioracij ni dopustno.
- Na kmetijskih zemljiščih se ne odlaga organskih odpadkov (npr. presežki gnoja s kurjih farm, predelovalne industrije, bioplinarn) razen gnojenja skladno z gnojilnim načrtom; na varstvenem območju travišč in mokrišč Cerkniškega jezera, ki obsega poplavno območje jezera, se gnojenje prepove.
- Postavljanje obor in ograjevanje zemljišč za pašo živine v odprti krajini na zavarovanem območju se izvaja na način, da je mogoč prehod živali prostoživečih vrst.
- Vzpodbuja naj se oblike kmetovanja ter tako izvajanje kmetijskih dejavnosti, ki podpirajo cilje zavarovanja parka.
- Kmetijska pridelava v rastlinjakih naj se načrtuje izven območij naravnih vrednot, območij, namenjenih ohranjanju biotske in krajinske pestrosti in izven območij izstopajočih krajinskih vrednosti.
- Ohranjajo naj se ekstenzivni sadovnjaki in vzpodbuja njihova vzpostavitev. Uporabijo se stare sorte sadnega drevja.
- Ohranja se gozdne otoke in vegetacijo ob vodotokih na območjih intenzivnejše kmetijske rabe skladno z načrtom upravljanja. Na območjih, kjer je bila ob vodotokih gozdna in grmovna vegetacija izkrčena, naj se ponovno revitalizira v skladu s konkretnimi usmeritvami za varstvo naravnih vrednot in ohranjanja biotske raznovrstnosti ZRSVN in upravljavca parka ter skladno z načrtom upravljanja.

2.2.2 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje kmetijstva

Preglednica 2: Podrobnejše varstvene usmeritve za področje kmetijstva

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	**Podrobnejše varstvene usmeritve**	**Delovna priporočila za implementacijo usmeritev**
Intenzifikacija naravovarstveno vrednejših travnikov (suhi travniki s kukavičevkami, mokrotni travniki): gnojenje, zlivanje gnojnice, preoravanje, prezgodnja košnja.	Spodbuja se ekstenzifikacijo.	Načrt upravljanja: določi se območja, kjer se spodbuja ekstenzifikacijo. Razvija se kmetijsko politiko, ki bo to podprla.
Opuščanje rabe – zaraščanje naravovarstveno vrednejših travnikov (suhi travniki s kukavičevkami, mokrotni travniki)	Preprečuje se zaraščanje. Že zaraščene travnike se poskuša obnoviti v ugodno stanje.	Režim v aktu: gospodarjenje je treba prilagoditi ekološkim zahtevam vrst in habitatnih tipov; podrobnejši načini gospodarjenja se uredijo z načrtom upravljanja. Načrt upravljanja: ureditev podrobnejših načinov gospodarjenja glede na ekološke zahteve varovanih vrst in habitatnih tipov. Načrt upravljanja: priprava načrta vzpostavitve ugodnega stanja in potrebnih odkupov/menjave zemljišč. Razvoj in vpeljava KOPOP ukrepov za spodbujanje ekstenzivne rabe suhih in mokrotnih travnikov.
Nasipavanje naravovarstveno vrednejših travnikov (suhi travniki s kukavičevkami, mokrotni travniki)	Deponije zemljine in viškov izkopnega materiala naj se načrtuje in izvaja izven naravovarstveno pomembnih območij. Nasipavanje se izvede tako, da nasut material ne sega višje od okoliškega reliefa.	Režim v aktu: na območju varovanih travnikov je prepovedano nasipavanje zemljišč. Na ostalih zemljiščih je za nasipavanje treba pridobiti strokovno mnenje ZRSVN in NRP. V aktu se pripravi varstveno območje travnikov.
Širitev pašnih površin in neustrezna paša	Paša naj se ne izvaja na mokrotnih travnikih. Priporoča se pozna paša z nizko obtežbo. Priporočena je širitev paše na zaraščajoče površine nekdanjih travnikov in pašnikov.	Režim v aktu: gospodarjenje je treba prilagoditi ekološkim zahtevam vrst in habitatnih tipov; podrobnejši načini gospodarjenja se uredijo z načrtom upravljanja. Načrt upravljanja: ureditev paše na občutljivejših območjih glede na ekološke zahteve varovanih vrst in habitatnih tipov.

2.3 Varstvene usmeritve za področje gozdarstva

2.3.1 Splošne varstvene usmeritve za področje gozdarstva

- Načrtovanje prostorskih ureditev na območjih gozdov mora zagotavljati varstvo naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti.
- Ohranja naj se sklenjenost gozdnih površin in stabilnost gozdnih ekosistemov s poudarkom na ohranjanju habitatnih tipov, ki se prednostno ohranjajo.
- Ohranjajo se gozdne površine na območjih, ki so zaradi določenih značilnosti (strmina, lega, erozija) manj primerna za druge rabe, ali v primerih, ko bi posegi zahtevali prostorsko preobsežne ukrepe (npr. utrditve v betonu ipd.).
- V območjih koridorjev ogroženih vrst živali in v območjih, ki omogočajo gensko povezanost njihovih populacij se ohranja gozdove (in druge oblike naravnih prvin) v čim bolj naravnem stanju.
- Krčitve gozdov na zaraščajočih kmetijskih zemljiščih za namene pridobivanja kmetijskih zemljišč na naravovarstvenih območjih se izvedejo v skladu s konkretnimi usmeritvami upravljavca.
- V gozdovih v javni lasti se ob naravoslovnih in učnih poteh ne odkazuje in ne izvaja sečnje v pasu 100 m od poti na vsako stran; ravno tako se v tem pasu ne dovoli gradnje gozdnih vlak in drugih gozdnih prometnic. Dovoljeno je odstranjevati poškodovana drevesa, ki ogrožajo varnost ljudi ob mnenju upravljavca parka in soglasju ZRSVN.
- Gospodarjenje z gozdovi na območju NRP naj se načrtuje in izvaja tako, da v podobi gozda ne bo videti vrzeli v gozdnem pokrovu, ki bi kvaril krajinsko podobo prostora in vedute; še posebej to velja za gozdove na vrhovih, robovih in grebenih, ki tvorijo rob horizonta krajinske podobe.
- Na območjih gozdov v zasebni lasti je treba trajne ekocelice zagotavljati z usmerjenim odkupom zasebnih gozdnih zemljišč, ki se jih izloči iz gospodarjenja in trajno nameni ohranjanju gozdne biodiverzitete. Dopustno je odstranjevanje tujerodnih vrst skladno z načrtom upravljanja.

2.3.2 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje gozdarstva

Preglednica 3: Podrobnejše varstvene usmeritve za področje gozdarstva

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	**Podrobnejše varstvene usmeritve**	**Delovna priporočila za implementacijo usmeritev**
Odpiranje gozdov z novimi gozdnimi prometnicami in vlakami.	Gozdnih prometnic in vlak se ne umešča na območja, ki še niso odprta za gozdno gospodarjenje, razen na območjih, določenih v načrtu upravljanja.	V aktu se predvidi splošna določba, da je gospodarjenje treba prilagoditi ekološkim zahtevam vrst in habitatnih tipov in da se podrobnejši načini gospodarjenja uredijo z načrtom upravljanja. Načrt upravljanja: določijo se območja (cone) z različno stopnjo odpiranja gozdnega prostora z gozdnimi prometnicami.
Območij zaraščenih travnikov, ki so jih gozdarji že umestili v gozdno masko, ni mogoče obnavljati.	Gozdne maske se ne širi na območja zaraščajočih travnikov in pašnikov. Z nekaterih območij naj se gozdno masko umakne skladno z načrtom upravljanja, kjer se določijo območja potencialne obnove travnikov in pašnikov.	Režim v aktu: širitev gozdne maske na varovana travišča ni dopustna. Načrtu upravljanja: določijo se območja potencialne obnove travnikov in pašnikov, kjer naj bi se umaknilo gozdno masko.
Pomanjkanje mrtve biomase zaradi prekomernega izkoriščanja gozdov.	V gozdnogospodarskih načrtih naj se povečuje delež odmrle biomase. Na gozdnih zemljiščih, ki so v javni lasti, naj se gozd prepusti naravnemu razvoju brez gospodarjenja.	Pripravo GGN se usmerja na način, da se na gozdnih zemljiščih v parku povečuje delež mrtve biomase.
Uporaba težke gozdarske mehanizacije (odpiranje gozda, bolj intenzivno sekanje, vdor invazivnih vrst rastlin zaradi večjih poškodovanih površin, uničenje kraških tal).	V gozdovih na območju parka naj se uporablja metode gozdnega gospodarjenja, ki predstavljajo čim manj intenziven poseg v gozdni prostor.	Varstvene usmeritve.
Ukinjanje gozdnih rezervatov.	Prepreči naj se ukinjanje gozdnih rezervatov. Obstoječi gozdni rezervati naj pridobijo tudi status naravnega rezervata brez gospodarjenja. Predlaga in podpira naj se ustanavljanje novih gozdnih rezervatov.	V aktu se gozdni rezervati opredelijo tudi kot naravni rezervati, v katerih se določi režim brez gospodarjenja. Načrt upravljanja: z namenom odkupa se določijo gozdna zemljišča v privatni lasti na območjih gozdnih rezervatov in območjih z višjo naravovarstveno vrednostjo.
Sanitarna sečnja v gozdnih rezervatih.	Sanitarne sečnje zaradi napadov podlubnikov se ne izvaja v rezervatih, ampak v tamponski coni izven rezervatov.	Režim v aktu: v gozdnih rezervatih je sanitarna sečnja prepovedana.
Pogozdovanje z neavtohtonimi vrstami: duglazija, smreka.	Na območju parka naj se ne pogozduje s tujerodnimi vrstami (npr. duglazija, smreka).	Režim v aktu: na območju parka ni dovoljeno pogozdovanje s tujerodnimi vrstami.
Pretirano gospodarjenje na območju parkovnih gozdov.	Na določenih območjih gozdov naj se gozd prepusti naravnemu razvoju; npr. na območju Iške in Zale, delom med Križno goro, Križno jamo in Dihalnikom v Grdem dolu, na območju Rakovega Škocjana, Javornikov in Menišije.	Načrt upravljanja: določi se območja gozdov, ki bi jih bilo smiselno prepustiti naravnemu razvoju in se načrtuje odkup ter drugi ukrepi, potrebni za dosego tega cilja.

2.4 Varstvene usmeritve za področje upravljanja z vodami

2.4.1 Splošne varstvene usmeritve za področje upravljanja z vodami

- Načrtovanje ureditev in dejavnosti na območju voda in obvodnih zemljiščih naj zagotavlja varstvo naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti.
- Obsega poplavnih območij ali odtočnih režimov naj se ne spreminja, razen za namene vrnitve ali približanja naravnemu stanju.
- Načrtuje se ohranitev kalov (mlake, lokve), ki se namenjajo ohranjanju biotske raznovrstnosti in tradicionalni rabi (napajanje živali) ali drugim dejavnostim, s tem da se pri njihovi obnovi upoštevajo načela varstva narave (ohranjanje položnih brežin, suhozidov, naravne zarasti ipd.).
- Urejanje vodotokov naj bo vsestransko pretehtano in naj upošteva naravno dinamiko porečja ter naj se izvaja s sonaravnimi ukrepi, ki zagotavljajo ohranjanje ali vzpostavitev (so)naravne rečne in jezerske dinamike. Dela naj se prilagodijo življenjskim ciklom živali.
- Na reguliranih vodotokih se omogoči izboljšanje njihovega hidromorfološkega stanja.
- Preprečuje naj se onesnaževanje voda z ustreznimi prostorskimi in tehničnimi rešitvami, onesnažena vodna telesa (vodotoke, jezero ipd.) oz. njihove dele naj se ustrezno sanira.
- Pri zajezitvah vodotokov in odvzemu voda naj se zagotavlja pogoje za ohranitev hidrološko-geomorfoloških lastnosti vodotokov, vodnih in obvodnih biotopov ter ekološko povezanost biotopa pred in za zajezitvijo.
- Gradnje hidroenergetskih objektov naj se ne načrtuje izven obstoječih pregrad nekdanjih mlinov in žag.
- Gradnja hidroenergetskih objektov na vodotokih se izvaja na obstoječih pregradah v obstoječih dimenzijah in načinu gradnje ter ob hkratnem zagotavljanju ekološko sprejemljivega pretoka ter varstva naravnih vrednot ter biotske raznovrstnosti.
- Ob vodotokih se ohranja in obnavlja obstoječa domorodna vegetacija ter se izvajajo ukrepi za preprečevanje pojavljanja in razširjanja tujerodnih (invazivnih) rastlinskih vrst.
- Odvzem vode iz vodotokov za namakanje kmetijskih površin, ribogojstvo in delovanje obnovljenih ali prenovljenih starih objektov, ki so vezani na izkoriščanje energije tekoče vode mora zagotavljati pogoje za ohranitev vodnih in obvodnih habitatov ter ekološko povezanost habitatov pred in za zajezitvijo oziroma odvzemom vode.

2.5 Varstvene usmeritve za področje lovstva

2.5.1 Splošne varstvene usmeritve za področje lovstva

- Varujejo, vzdržujejo in vzpostavljajo naj se nahajališča, zatočišča ter strukture živalskih in rastlinskih vrst (mokrišča, travišča, barja, izviri, jame, brezna, kali, brlogi, gnezda, …).
- Preko rastišč rastlinski vrst (npr. kranjskega jegliča, Loeselijeve grezovke), zatočišč živali ter drugih posebnih habitatov se ne pripravlja pasišč, krmišč in krmnih njiv ter ne postavlja visokih prež, solnic in lovskih koč.
- Živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov naj se ne vnaša.
- Na krmnih njivah naj se ne uporablja tujerodnih rastlin (npr. topinamburja).
- Alohtoni vrsti muflon in damjak naj bosta prisotni le v oborah. Iz narave naj se ju odstranjuje.
- Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin.
- Pri upravljanju z divjadjo naj se upoštevajo usmeritve, ki so navedene v strategijah ter akcijskih načrtih upravljanja z velikimi zvermi v Sloveniji.
- Pri načrtovanju višine in starostne strukture odvzema divjadi naj se upošteva prehranske potrebe velikih zveri.

- Zagotavlja naj se takšne gostote parkljaste divjadi, da bo omogočeno naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst.
- Na naravnih vrednotah, območjih z večjo biotsko vrednostjo ter neposredni bližini vhodov v jame se praviloma ne postavlja lovskih objektov (npr. visokih prež, krmišč, solnic) ter izvaja biotehničnih in biomeliorativnih posegov, vzpostavlja pasišč, krmišč, krmnih njiv ter ne postavlja solnic.
- Za pripravo pasišč, krmišč, krmnih njiv naj se upoštevajo usmeritve za področje kmetijstva, predvsem povezane s košnjo in odstranjevanjem vegetacije.

2.6 Varstvene usmeritve za področje ribiškega upravljanja

2.6.1 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje ribištva

Preglednica 4: Podrobnejše varstvene usmeritve za področje ribištva

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	**Podrobnejše varstvene usmeritve**	**Delovna priporočila za implementacijo usmeritev**
Vlaganje / širitev tujerodnih vrst rib v jezero, njegove pritoke in druge vodotoke v parku	Vlaganje tujerodnih vrst rib in nelokalnih populacij domorodnih vrst rib (ščuka) se prepove. Prepove se tudi vlaganje tujerodnih vrst rib v pritoke jezera in druge vodotoke na območju parka. Ob presihanju jezera naj se trajno odstranijo osebki tujerodnih vrst rib (npr. rdečeperka, ostriž, krap).	Režim v aktu: prepovedano je vnašanje tujerodnih vrst rib in nelokalnih vrst domorodnih rib (ščuka) v jezero, njegove pritoke in ostale vodotoke na območju parka. Ob presihanju jezera se osebke tujerodnih vrst rib trajno odstrani.

2.7 Varstvene usmeritve za področje obrambe in vojaškega usposabljanja

2.7.1 Splošne varstvene usmeritve za področje obrambe in vojaškega usposabljanja

- Razvoj obrambnih dejavnosti se usmerja samo v območja, ki že služijo obrambnemu namenu in imajo ustrezno infrastrukturo, ki preprečuje onesnaževanje s težkimi kovinami in drugimi onesnaževali.

2.7.2 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje obrambe in vojaškega usposabljanja

Preglednica 5: Podrobnejše varstvene usmeritve za področje obrambe in vojaškega usposabljanja

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	**Podrobnejše varstvene usmeritve**	**Delovna priporočila za implementacijo usmeritev**
Onesnaženje podzemnih voda s svincem in drugimi težkimi kovinami zaradi izvajanja vojaškega usposabljanja na Bloški Polici, Baču in Počku (Javorniški tok).	Spremlja naj se stanje na območju ciljev (tarč). Izvaja naj se meritve onesnaženosti vode v Križni jami in drugih kraških izvirih na tem območju. Izvedejo naj se ukrepi, ki bodo preprečevali spiranje težkih kovin v podzemlje (nepropustna podlaga na stojiščih in ciljih, odvajanje onesnažene vode preko odtočnih kanalov na čistilno napravo, pobiranje odpadne municije).	Režim v aktu: pri izvajanju dejavnosti vojaškega usposabljanja je treba preprečevati onesnaževanje podzemnih voda. Načrt upravljanja: uredi se spremljanje stanja onesnaženosti in predvidi ustrezno sodelovanje z vojsko za odpravo onesnaževanja.

2.8 Varstvene usmeritve za področje prometa in plovbe

2.8.1 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje prometa in plovbe

Preglednica 6: Podrobnejše varstvene usmeritve za področje prometa in plovbe

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	**Podrobnejše varstvene usmeritve**	**Delovna priporočila za implementacijo usmeritev**
Vožnja v naravi z motornimi kolesi, štirikolesniki, terenskimi vozili, motornimi sanmi, vozili in plovili na daljinsko upravljanje, električnimi plovili itd.	Vožnjo izven za to namenjenih površin naj se prepove s potrebnimi izjemami.	Režim v aktu: prepovedano je voziti, ustavljati, parkirati ali organizirati vožnje z motornimi vozili, kolesi ter daljinsko vodenimi vozili in plovili v naravnem okolju, razen za službene vožnje javne gozdarske, naravovarstvene, zdravstvene, reševalne in veterinarske službe, pri inšpekcijskem nadzoru, delu preiskovalnih sodnikov in državnih tožilcev, zaščite in reševanja, policije, gorskih in jamskih reševalcev ter gasilcev, za vožnje pri opravljanju lovskočuvajske in ribiškočuvajske ter kmetijsko-svetovalne službe, gospodarjenja z gozdovi in divjadjo, opravljanja kmetijskih, geodetskih, geoloških del in urejanja voda. Krepitev naravovarstvenega nadzora, ozaveščanje.
Vznemirjanje prostoživečih živali z droni in drugimi zrakoplovi.	Določi naj se višinska meja, pod katero se zaradi vznemirjanja prostoživečih živali ne sme leteti z droni in drugimi zrakoplovi.	Režim v aktu: prepovedano je leteti z zrakoplovi pod 300 metri nad najvišjo trenutno točko oziroma oviro med letenjem, razen zaradi zagotavljanja obrambe države, zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah, izvajanja policijskih nalog, znanstvenoraziskovalne dejavnosti in meteorološke službe ter s soglasjem ZRSVN in strokovnim mnenjem NRP geodetsko, filmsko, video in dokumentarno snemanje regijskega parka.

2.9 Varstvene usmeritve za področje obiskovanja zavarovanega območja in turizma

2.9.1 Splošne varstvene usmeritve za področje obiskovanja parka in turizma

- Spodbuja se razvoj trajnostnih oblik rekreacije (pohodništvo, kolesarstvo) in dejavnosti, ki so usklajene z naravnimi danostmi ter ne zahtevajo gradnje večjih (infrastrukturnih) objektov.
- Omrežje kolesarskih poti in pešpoti ter druge rekreacijske poti se na območjih ohranjanja narave načrtuje po že obstoječih poteh ter ob upoštevanju pogojev in varstvenih usmeritev za ohranjanje naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti.
- V območjih z naravnimi kakovostmi se načrtuje prilagojene, nemnožične in neagresivne oblike turizma in rekreacije v naravnem okolju, pri čemer se turistično in rekreacijsko infrastrukturo praviloma zagotavlja v poselitvenih območjih. Načrtuje se prostočasne dejavnosti, ki ne zahtevajo posebne rekreacijske infrastrukture.
- Razvoj turizma in rekreacije se usmerja v dvig kvalitete in ne obsega ponudbe, še posebej na obremenjenih območjih ali naravovarstveno občutljivejših območjih.
- Naravne vrednote se vključujejo v turistično ponudbo z upoštevanjem omejevanja obiska v skladu s predpisi varstva narave (Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot).
- Na kraških območjih se pri načrtovanju turizma ob naravnih posebnostih, nad njimi oz. v vplivnem območju (npr. jame) upošteva občutljivost teh območij.
- Določi naj se nosilne kapacitete posameznih občutljivih območij za obiskovalce. Obisk naj poteka v okviru nosilnih kapacitet parka in posameznih območij znotraj parka.
- Okrepi naj se nadzor nad upoštevanjem pravil obiskovanja zavarovanega območja (usmerjanje izven najbolj občutljivih območij, preprečevanje hoje izven označenih poti, vznemirjanje živali z vožnjo in drugimi dejavnostmi itd.)

2.9.2 Podrobnejše varstvene usmeritve za področje obiskovanja parka in turizma

Preglednica 7: Podrobnejše varstvene usmeritve za področje obiskovanja parka in turizma

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	**Podrobnejše varstvene usmeritve**	**Delovna priporočila za implementacijo usmeritev**
Naravi in varstvenim ciljem parka neprijazen razvoj obiskovanja oz. turizma.	Poveča naj se obseg naravovarstvenega nadzora. Okrepi naj se komunikacija s širšo javnostjo.	Nadzor in komunikacija. V načrtu upravljanja se podrobneje uredi načrt komunikacije in naravovarstvenega nadzora.
Vožnja s kolesi izven poti, predvsem gorsko in downhill kolesarjenje.	Nezakonite vožnje naj se preprečuje. Kolesarskih stez za gorsko kolesarjenje se ne umešča na občutljiva območja. Za umeščanje poti je treba pridobiti tudi soglasje ZRSVN in strokovno mnenje NRP in soglasja lastnikov zemljišč.	Krepitev naravovarstvenega nadzora. Akt: Za urejanje poti, za katere ni treba spreminjati namembnosti v prostorskih aktih, je treba pridobiti vsa ustrezna dovoljenja skladno s predpisi s področja graditve objektov in ohranjanja narave ter nadzoru ZRSVN in NRP. Če po navedenih predpisih ni treba pridobiti dovoljenj ali ti ne vključujejo mnenja ZRSVN, je treba pridobiti soglasje ZRSVN in strokovno mnenje NRP po tem aktu.

2.10 Ostalo: invazivne tujerodne vrste, raziskave, snemanje

2.10.1 Splošne varstvene usmeritve

- Razgaljene površine ob posegih naj se čim prej sanira. Za sanacijo se uporabi avtohtone rastline. Glede vrstne sestave rastlin naj se upošteva priporočila upravljavca.
- Na območju pojavljanja tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst se pri posegih na območju in pri premeščanju materiala predvidijo vsi potrebni ukrepi za preprečevanje nadaljnjega širjenja tujerodnih vrst.
- Zaradi posegov obstaja velika verjetnost širjenja invazivnih tujerodnih rastlinskih vrst. Glede na to je treba zemeljska dela omejiti na čim manjšo možno površino. Zemljine od drugod naj se ne vnaša. Stroji, ki se jih pri delu uporablja, naj bodo predhodno očiščeni in pripravljeni tako, da ne bo možno širjenje semen tujerodnih invazivnih rastlin z drugih delovišč.
- Po končanih gradbenih delih naj se degradirane površine ustrezno sanira na način, ki bo omogočal čim hitrejše naravno zaraščanje ali zasaditev in sejanje lokalno značilne avtohtone zarasti. Če se pojavijo invazivne rastlinske vrste, je treba izvesti hitro in redno odstranjevanje invazivnih rastlin.
- Poseganje v vegetacijo ter gradbena dela v najpomembnejših delih habitatov zavarovanih rastlinskih in živalskih vrst (rastišče, gnezdišče, mrestišče, drstišče, prehranjevališče ipd.) naj se načrtuje in izvaja izven obdobja razmnoževanja.

2.10.2 Podrobnejše varstvene usmeritve

Preglednica 8: Podrobnejše varstvene usmeritve za področje snemanja, raziskav in ostale vsebine

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	**Podrobnejše varstvene usmeritve**	**Delovna priporočila za implementacijo usmeritev**
Snemanja - vznemirjanje, osvetljevanje, vožnja izven urejenih poti, postavljanje začasnih objektov, moteno doživljanje parka itd.	Za snemanje filmov, videospotov in videoproduktov za javno predvajanje je treba pridobiti dovoljenje ZRSVN in usmeritve NRP ter omogočiti nadzor ZRSVN in NRP.	Dovoljenje ZRSVN in strokovno mnenje NRP ter stalen nadzor za celotni čas snemanja.
Širjenje invazivnih tujerodnih rastlinskih vrst.	Izvede naj se vrstni popis rastišč tujerodnih invazivnih vrst rastlin. Preprečuje naj se širjenje in odstranjuje invazivne tujerodne rastlinske vrste.	Režim v aktu: preprečuje naj se širjenje rastlinskih tujerodnih vrst. Načrt upravljanja: pripravi se načrt popisovanja in odstranjevanja invazivnih tujerodnih rastlin ter oblikuje smernice za ravnanja, ki preprečujejo njihovo širjenje.
Izvajanje znanstvenih raziskav in nedostopnost do rezultatov raziskav.	Znanstvene raziskave se izvajajo z vednostjo in skladno z usmeritvami upravljavca ter z mnenjem ali soglasjem ZRSVN. Rezultate se po končani raziskavi pošlje NRP.	Soglasje/strokovno mnenje ZRSVN in NRP ter obveščanje NRP o rezultatih raziskav.
Nedovoljen odvzem jamskih živali, kraja ptičjih jajc in mladičev, lovljenje žab v Vranji jami, nedovoljen ribolov.	Okrepi naj se naravovarstveni nadzor.	Krepitev naravovarstvenega nadzora.

3. Podrobnejše varstvene usmeritve po območjih

Poleg splošnih in podrobnejših varstvenih usmeritev po dejavnostih, navedenih v poglavju 2, naj se na posameznih območjih v parku upoštevajo tudi specifične podrobnejše usmeritve, navedene v preglednicah v tem poglavju.

3.1 Cerkniško jezero

Preglednica 9: Podrobnejše varstvene usmeritve za območje Cerkniškega jezera

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
KMETIJSTVO		
Časovno neustrezna košnja, prepogosta (vsakoletna) košnja. Košnja uničujoče vpliva na vitalnost trstičja. Vsakoletna košnja slabša stanje biotske raznovrstnosti močvirskih in barjanskih habitatnih tipov in vrst.	Košnja trstišč in drugih habitatnih tipov na območju jezera naj se prilagodi ekološkim zahtevam habitatnih tipov in vrst. Predvidi naj se mozaičnost košenih in nekošenih površin.	Režim v aktu: gospodarjenje je treba prilagoditi ekološkim zahtevam vrst in habitatnih tipov; podrobnejši načini gospodarjenja se uredijo z načrtom upravljanja. Načrt upravljanja: za vsak habitatni tip se opredeli območje (cona) in razvije podrobnejši način gospodarjenja, ki bo optimalno zagotavljal pogoje za vrste, specifične za ta habitat. Razvoj in vpeljava KOPOP ukrepov, prilagojenih za trstišča in ostale habitatne tipe Cerkniškega jezera.
Opuščanje kmetijske rabe – zaraščanje	Zaraščanje naj se preprečuje s košnjo, brez globokega mulčenja, ki poškoduje travno rušo.	
Prekomerno odstranjevanje grmovja.	Odstranjevanje grmovja naj se prilagodi ekološkim zahtevam vrst in habitatnih tipov. Pri tem je treba iskati ravnotežje glede primernega obsega grmišč, da se zagotavljajo ugodni pogoji za vrste, ki potrebujejo grmovno vegetacijo in tiste vrste in habitatne tipe, ki jih zaraščanje ogroža.	
Puščanje košenega materiala.	Pokošen material naj se odstranjuje.	Vključiti v sistem kmetijske politike. Načrt upravljanja: določijo se območja, kjer je spravilo obvezno.

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
Gnojenje / zlivanje gnojnice na travnike, deponije gnoja na obrobju jezera, intenziviranje travnikov	Prepove naj se deponiranje gnoja, ostankov iz bioplinarn, živilsko predelovalne industrije, čistilnih naprav, praznjenje greznic na poplavnem in širšem območju jezera. Prepove naj se gnojenje na varstvenem območju travišč in mokrišč Cerkniškega jezera.	Režim v aktu: Na poplavnem in širšem območju jezera je prepovedano deponirati gnoj, ostanke iz bioplinarn, živilsko predelovalne industrije, čistilnih naprav ter praznjenje greznic. Na varstvenem območju travišč in mokrišč Cerkniškega jezera je prepovedano gnojenje.
Komasacije in agromelioracije – osuševanje, predvsem na blatih.	Izvajanja agromelioracij na območju habitatnega tipa presihajoče jezero naj se ne izvaja.	Režim v aktu: na varstvenem območju travišč in mokrišč Cerkniškega jezera je prepovedano izvajati agromelioracije za namene izsuševanja zemljišč.
UPRAVLJANJE Z VODAMI		
Neustrezno vzdrževanje vodotokov	Obveščanje o posegih, da se omogoči možnost nadzora s strani upravljavca in ZRSVN	Pred začetkom izvedbe del se obvesti ZRSVN in NRP ter se jima omogoči nadzor.
Človeški posegi v ponore z namenom osušitve polja. Posegi na območju Jamskega zaliva. Tudi zaradi posledic umetnega širjenja odtokov je vode v jezeru vsako leto manj.	Prepoved posegov, ki spreminjajo hidrološke razmere razen v smeri renaturacij.	Režim v aktu: prepovedano je izvajati posege, ki spreminjajo hidrološke razmere na jezeru. Izjemoma je dovoljeno spreminjati hidrološki režim ob izvedbi posegov za povrnitev v naravno stanje skladno z načrtom upravljanja. Načrt upravljanja: revidira in vključi se obstoječi načrt renaturacije.
RIBIŠTVO		
Gradnja jezov in pregrad	Novih jezov in pregrad naj se ne gradi. Vzdrževanje obstoječih jezov in pregrad je možno skladno s predpisi s področja graditve objektov in ohranjanja narave. Če za poseg ni treba pridobiti dovoljenj po navedenih predpisih ali ta ne vključujejo mnenja ZRSVN, je treba pridobiti soglasje ZRSVN ter usmeritve NRP. Zagotovi naj se nadzor NRP in ZRSVN. Sedanji režim (prepoved spreminjanja hidrološkega režima razen za varstvo ogroženih vrst), je treba dopolniti tako, da se prepreči posege in dejavnosti, ki bi lahko negativno vplivali na varovane vsebine na območju Cerkniškega jezera.	Režim v aktu: - gradnja novih jezov in pregrad je prepovedana. - vzdrževanje obstoječih pregrad (jez v Rešetu, pri Sitarici, v Retju) se izvaja s pridobitvijo ustreznih dovoljenj skladno s predpisi s področja graditve objektov in ohranjanja narave ter nadzoru ZRSVN in NRP. Če po navedenih predpisih ni treba pridobiti dovoljenj ali ti ne vključujejo mnenja ZRSVN, je treba pridobiti soglasje ZRSVN po tem aktu. - prepovedano je spreminjati hidrološke značilnosti vodotokov in presihajočega jezera. Prepoved ne velja za posege naravovarstvenega upravljanja, ki so v skladu s cilji varovanja ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, ob obvezni vključitvi ZRSVN in NRP. Prepoved tudi ne velja za posege renaturacij skladno z NU. Načrt upravljanja: Določi se kdo, kako in kdaj lahko uveljavlja izjemo od prepovedi spreminjanja hidroloških značilnosti. Določi se protokol pridobivanja ustreznih dovoljenj in vključevanja ZRSVN ter NRP.

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
Zasipavanje požiralnikov	Prepove se zasipavanje požiralnikov. V primeru, ko bi novo nastali požiralnik ogrozil namen zadrževalnikov vode in s tem populacije zavarovanih in ogroženih vrst rib, je možno zasuti samo tisti požiralnik, ki je nujen za rešitev populacij. Odločitev o tem naj se sprejme vsakokrat ob ustrezni presoji škode in koristnih posledic v okviru interventne skupine (ZRSVN, NRP, ribiči, vodarji) na način, da se ne ogrozi značilnosti, zaradi katerih je območje pridobilo status naravne vrednote. Določi se tudi način, protokol, pristojnosti in dovoljenja ter nadzor. Pri tem se predvidi tudi situacije, ko bo treba ukrepati interventno.	Režim v aktu: - prepovedano je zasipavati požiralnike. - izjemoma je dovoljeno zasuti novo nastali požiralnik, če bi ogrozil vodostaj v zadrževalniku do te mere, da bi bile ogrožene populacije zavarovanih in ogroženih vrst rib v zadrževalniku, ob soglasju interventne skupine (predstavnik ribičev, ZRSVN, NRP, vodarji). Protokol in pristojnosti se natančne določijo v načrtu upravljanja. Načrt upravljanja: določitev protokola za ukrepanje, pristojnosti in dovoljenja ter nadzor. Pri tem se predvidi tudi situacije, ko bo treba ukrepati interventno.
Lov osebkov z največjo reproduktivno močjo in s tem zmanjšanje uspešnosti razmnoževanja zavarovanih vrst rib.	Določi naj se intervalna mera za uplen, ki zaščiti trofejne osebke z največjo reproduktivno močjo (npr. uplen dovoljen med 60 in 80 cm za ščuko). Določi naj se letne kvote uplena (npr. posameznik lahko na leto upleni največ 2 ščuki, podobno naj se določi za klena in linja). Določi se varstvenim ciljem prilagojene načine ribolova (npr. prepoved uporabe svinčenih obtežilnikov, uporaba manj invazivne opreme pri lovu z umetnimi vabami – obvezna uporaba trnkov enojčkov brez zalusti (največ trije trnki enojčki na eni vabi) ipd.).	Režim v aktu: ribolov se izvaja tako, da se zagotavljajo ugodni pogoji za uspešno drst in ohranjanje populacij zavarovanih in ogroženih vrst rib, skladno z načrtom upravljanja. Načrt upravljanja: določitev primernih načinov ribolova z navedbo intervalne mere in letne kvote za uplen ter dovoljene /priporočene ribolovne opreme.
Ribolov na območjih, ki so posebej pomembna za uspešno drst in ohranjanje populacij zavarovanih in ogroženih vrst rib.	Dolgoročni cilj je ribiški rezervat v gornjem delu jezera. Del Stržena v Ključih naj se trajno izključi iz ribiškega upravljanja, tako da se ga vključi v naravni rezervat oz. mirno cono. Izjema naj velja za izlov v času presihanja v Leviščih.	Akt: določitev naravnega rezervata na območju Ključev s prepovedjo ribolova z izjemo izlova v času presihanja. Dolgoročni cilj je ribiški rezervat v gornjem delu jezera.
Ribolov ob nizkem vodostaju. (Na območju, s katerim upravlja RD Cerknica, velja prepoved ribolova, ko vodostaj pade pod določeno višino. Na območju jezera, s katerim upravlja ZZRS, te prepovedi ni).	Na celem območju jezera in pritokih Stržena naj se prepove ribolov, ko vodostaj pade pod določeno višino.	Akt: prepoved ribolova, ko vodostaj pade pod določeno višino.

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
LOVSTVO		
Vznemirjanje ptic zaradi lova na mlakarico (in divjad)	Opredelijo naj se pomembna območja zimovanja ptic in na podlagi tega predlagajo mirne cone v lovsko upravljavskih in lovsko gojitvenih načrtih ter časovno omejitev streljanja. Določijo naj se mirne cone oziroma naravni rezervati z jasnimi omejitvami v odloku. Razvija naj se prizadevanja za prepoved lova na perjad in pomoč lovcem pri zagotovitvi nadomestnega vira dohodka, npr. turistični produkt opazovanje medveda, jelenjega ruka ... Lov naj se izvaja brez uporabe čolnov. Na območju naj se ne izvajajo pogoni.	Akt: določitev mirnih con in naravnih rezervatov z jasnimi omejitvami. Mirne cone se vključi v pripravo lovsko upravljavskih in lovsko gojitvenih načrtov. Načrt upravljanja: razvoj prizadevanj za popolno prepoved lova na perjad in pomoč lovcem pri zagotovitvi nadomestnega vira dohodka.
Onesnaževanje s svinčeno municijo	Za lov na perjad naj se namesto svinčenih šiber uporabljajo jeklene.	Vključiti v pripravo lovsko upravljavskih in lovsko gojitvenih načrtov.
Postavitve lovskih prež in opazovalnic	Lovske preže in opazovalnice naj se umeščajo na podlagi strokovnega mnenja ZRSVN in NRP.	Pridobitev strokovnega mnenja ZRSVN in NRP.
PROMET IN PLOVBA		
Plovba na drstiščih v času drsti, Strženu in drugih vodotokih v času nizkih vod, v času gnezdenja in prezimovanja. Za ptice je ključni problem plovba po širšem območju trstišč: Trščenke, Levišča, Zadnji kraj ter na območju Stržena.	Spremljana in analiza naj se stanje. Glede na ugotovitve naj se spremeni odlok o plovbi. Vzhodno od nasipa naj se ne razvija plovbnega turizma (velja za vse vrste plovil), plovba se dovoli samo za ribiško in lovsko upravljanje.	Režim v aktu: prepovedana je plovba za vse vrste plovil na območju naravnih rezervatov in mirnih con ter vodotokov v občutljivih obdobjih skladno z načrtom upravljanja. Načrt upravljanja: določiti območja in obdobja prepovedi plovbe. Po potrebi sprememba odloka o plovbi.
Urejanje prometnic v naravovarstveno najvrednejših območjih.	Novih prometnic na območju jezera se ne umešča. Urejanje obstoječih je možno s pridobitvijo ustreznih dovoljenj skladno s predpisi s področja graditve objektov in ohranjanja narave ter nadzoru ZRSVN in NRP. Če po navedenih predpisih ni treba pridobiti dovoljenj ali ti ne vključujejo mnenja ZRSVN, je treba pridobiti soglasje ZRSVN po tem aktu.	Režim v aktu: Novih prometnic se na območje jezera ne umešča. Za obnovo obstoječih je treba pridobiti ustrezna dovoljenja skladno s predpisi s področja graditve objektov in ohranjanja narave ter nadzoru ZRSVN in NRP. Če po navedenih predpisih ni treba pridobiti dovoljenj ali ti ne vključujejo mnenja ZRSVN, je treba pridobiti soglasje ZRSVN po tem aktu.
Nedovoljeno parkiranje osebnih vozil in avtobusov.	Prepove naj se parkiranje izven za to namenjenih in označenih površin.	Režim v aktu: prepovedano je parkirati motorna vozila, počitniške prikolice ali motorna vozila, ki se uporabljajo za prebivanje, zunaj za to določenih mest.
Prekomeren promet.	Vzpostavi naj se varstvenim ciljem primeren prometni režim. Določi naj se kdo in kdaj se sme voziti.	Režim v aktu: promet na območju Cerkniškega jezera se lahko izvaja na način in v obsegu, ki je prilagojen varstvenim ciljem območja. Načrt upravljanja: določitev načina in obsega izvajanja prometa.

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
OBISKOVANJE IN TURIZEM		
Vznemirjanje živali zaradi obiskovanja, prometa in plovbe. Uničevanje habitatov in naravnih vrednot zaradi pretiranega obiska, motenje doživljanja	Promet in plovba sta obdelana v ločenih poglavjih. Z obiskom je treba ustrezno upravljati: obisk naj se usmerja na manj problematične dele, poteka z vodenjem ali pa se prepreči dostop do najbolj občutljivih vsebin.	Akt: obiskovanje jezera se izvaja na način, ki je skladen z varstvenimi cilji na območju. Oblikovanje mirnih con in naravnih rezervatov v odloku. Načrt upravljanja: podrobneje uredi upravljanje z obiskom, določi območja brez obiska ali z nadzorovanim obiskom (vodenje). Krepitev naravovarstvenega nadzora.
Kurjenje	Na območju jezera naj velja prepoved kuriti ali kako drugače uporabljati ogenj.	Režim v aktu.
Vožnja s kolesi in motornimi kolesi po požiralnikih in poplavnem območju jezera	Vožnjo se prepove v aktu o zavarovanju. Krepi naj se naravovarstveni nadzor in ozaveščanje obiskovalcev.	Akt: prepovedana je vožnja s kolesi in motornimi kolesi ter drugimi vozili po požiralnikih in poplavnem območju jezera. Krepitev ozaveščanja in nadzora.
DEJAVNOSTI OBRAMBE IN VOJAŠKEGA USPOSABLJANJA		
Zvočno onesnaževanje v času vojaških vaj na Počku. Vojaško letalstvo izvaja nizke prelete tudi nad Cerkniškim jezerom in Javorniki.	V najobčutljivejših obdobjih prezimovanja, selitvenega počitka in gnezdenja ptic naj se vojaške aktivnosti usmerijo izven območij vpliva na ptice Cerkniškega jezera.	Režim v aktu: prepoved nizkega preleta vseh zračnih plovil nad Cerkniškim jezerom. Načrt upravljanja: predvidi naj se komunikacija z vojsko o možnostih usmerjanja vojaških vaj na način, da bodo čim manj moteče za ptice Cerkniškega jezera.
POSELITEV		
Problematika osvetljevanja	Preveri naj se problematika razsvetljevanja na jezeru. Prepreči naj se umeščanje dodatne razsvetljave na območje vpliva na jezero. Uporablja naj se žarnice v svetlobnem spektru, ki čim manj vpliva na žuželke in obliko svetilk, ki svetlobo razpršijo čim bolj usmerjeno na območje osvetljevanja in ne širše v prostor. V naseljih okrog jezera se namesti svetilke, ki so zasenčene tako, da ne svetijo na območje jezera. Popiše se najbolj problematične svetilke in se v okviru načrta upravljanja predvidi njihova sanacija.	Varstvene usmeritve. Načrt upravljanja: preveritev problematike razsvetljevanja, sanacija problematičnih svetilk.

3.2 Strnjeni gozdovi Menišije in Javornikov

Preglednica 10: Podrobnejše varstvene usmeritve za območje strnjenih gozdov

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
GOZDARSTVO		
Vrstam neustrezno gozdno gospodarjenje (bukov kozliček, belohrbti detel …) - prekomerno gospodarjenje z gozdovi do mere, ko v Javornikih in na Menišiji ni več klimaksnega gozda.	Ohranja naj se vitalne sestoje gozda. Gozd naj se prepusti naravnemu razvoju in drevesnim vrstam, ki uspevajo na tem območju. Določi naj se trajne ekocelice brez gospodarjenja na najpomembnejših območjih.	V aktu se predvidi splošna določba, da je gospodarjenje treba prilagoditi ekološkim zahtevam vrst in habitatnih tipov in da se podrobnejši načini gospodarjenja uredijo z načrtom upravljanja. Med cilje se doda ustanavljanje novih gozdnih rezervatov. V načrtu upravljanja se natančneje določijo območja in načini gospodarjenja in območja trajnih ekocelic brez gospodarjenja.
PROMET		
Prekomeren promet po gozdnih cestah.	Gozdnih cest naj se ne asfaltira.	Režim v aktu: promet na območju strnjenih gozdov se izvaja na način v obsegu, ki je prilagojen varstvenim ciljem območja. Podrobneje se uredi v načrtu upravljanja. Načrt upravljanja: določitev območij, kjer je prepovedano asfaltiranje gozdnih cest, območij s prepovedjo vožnje razen za službene vožnje javne gozdarske, naravovarstvene, zdravstvene, reševalne in veterinarske službe, pri inšpekcijskem nadzoru, delu preiskovalnih sodnikov in državnih tožilcev, obrambe, zaščite in reševanja, policije, gorskih in jamskih reševalcev ter gasilcev, za vožnje pri opravljanju lovskočuvajske in ribiškočuvajske ter kmetijsko-svetovalne službe, gospodarjenja z gozdovi in divjadjo, opravljanja kmetijskih, geodetskih, geoloških del in urejanja voda
POSELITEV		
Javna razsvetljava - neustrezno osvetljevanje	Na varstvenem območju gozdov se ne načrtuje in postavlja razsvetljave.	Režim v aktu: v sklopu varstvene cone strnjenih gozdov se prepove umeščanje razsvetljave na ta območja.

3.3 Suhi vrstno pestri travniki

Preglednica 11: Podrobnejše varstvene usmeritve za območje suhih vrstno pestrih travnikov

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
KMETIJSTVO		
Gnojenje / zlivanje gnojnice na travnike, deponije gnoja in blata iz čistilnih naprav.	Deponiranje gnoja na vrednejših travnikih naj se prepove, prav tako dognojevanje z blatom iz ČN.	Režim v aktu: na območju varovanih travnikov je prepovedano deponirati gnoj in blato iz čistilnih naprav ali z njim dognojevati.

3.4 Doline Cerkniščice s pritoki

Preglednica 12: Podrobnejše varstvene usmeritve za območje dolin Cerkniščice s pritoki

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
KMETIJSTVO		
Osuševanje, melioracijski kanali.	Na naravovarstveno vrednejših travnikih naj se ne izvaja osuševanja.	Režim v aktu: na varovanih mokrotnih travnikih je prepovedano izvajati agromelioracije z namenom osuševanja zemljišč. Načrt upravljanja: določijo se območja, kjer se osuševanja travnikov ne izvaja.
Popolna odstranitev obrežne vegetacije.	Ohranja se pas vegetacije ob vodotoku, razen tam, kjer to ni v skladu z načrtom upravljanja.	Varstvene usmeritve. Načrt upravljanja: določi se morebitne izjeme od usmeritve.
Širitev pašnih površin na mokrotne travnike, neustrezna paša (prevelika obtežba, paša v mokrotnih obdobjih, prezgodnja paša).	Na mokrotnih travnikih se ne izvaja paše. Namesto paše se priporoča pozna košnja.	Režim v aktu: praviloma je pašnja na mokrotnih travnikih prepovedana, razen tam, kjer se v načrtu upravljanja določi drugače. Načrt upravljanja: določi se morebitne izjeme od režima.
UPRAVLJANJE Z VODAMI		
Neustrezno projektiranje in izvedba protipoplavne zaščite.	Objekti protipoplavne zaščite naj se umeščajo izven naravovarstveno pomembnih mikrolokacij. Sanira naj se neustrezno projektirane in zgrajene vodnogospodarske objekte.	Varstvene usmeritve. Načrt upravljanja: določitev neustreznih VGO in načrt sanacije.
Prekinitev ali oviranje naravnih longitudinalnih procesov v vodotoku (plavljenje)	Vodnogospodarska dela naj se izvajajo tako, da se ohranjajo hidromorfološki procesi v vodotoku.	Varstvena usmeritev.
Neustrezno vzdrževanje vodotokov	Časovno naj se vzdrževanje vodotokov izvaja poleti, v skladu s priporočili splošnih usmeritev.	Varstvena usmeritev.
RIBIŠTVO		
Ogrožanje gensko čiste populacije postrvi v Mahneščici.	Dele vodotokov, kjer je dokazana genska čistost (zgornji tok Mahneščice), se izloči iz ribolova. Ohrani se stanje brez posegov, ki bi lahko ogrozili stanje populacije. Vodotoku, kjer je dokazana genska čistost postrvi, naj se določi status naravnega rezervata.	Režim v aktu: določitev statusa naravnega rezervata in prepoved ribolova ter posegov, ki bi lahko ogrozili populacijo in njeno gensko čistost.
Prisotnost tujerodnih vrst rib (šarenka).	Pri izvajanju ribolova naj se prednostno izlavlja osebke tujerodne vrste šarenka.	Usmeritev.

3.5 Območje Iške in Zale

Preglednica 13: Podrobnejše varstvene usmeritve za območje Iške in Zale

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
POSELITEV		
Potencialno umeščanje energetske infrastrukture (hidroelektrarne, daljnovodi)	Hidroelektrarn in spremljajočih posegov naj se ne umešča. Odstrani naj se obstoječa HE na Zali.	Režim v aktu: na območju naravnega spomenika Iške in Zale je prepovedano regulirati vodotoke. Prepovedano je umeščati nove hidroelektrarne. Načrt upravljanja: odstranitev HE na Zali
Učne in druge poti, problem odpiranja prostora, obiska, smetenja.	Obnova obstoječih učnih in drugih pešpoti ter umeščanje novih se uredi v načrtu upravljanja.	Režim v aktu: na območju naravnega spomenika Iška in Zala se učne in druge pešpoti ureja skladno z načrtom upravljanja. Načrt upravljanja: obnova obstoječih in umeščanje novih učnih in drugih pešpoti.
GOZDARSTVO		
Prekomerno gospodarjenje z gozdovi.	Gospodarjenje z gozdovi naj se umika iz soteske.	Režim v aktu: območje se prepusti naravnemu razvoju. Prizadevanja za razglasitev gozdnega rezervata na celem območju naravnega spomenika Iška in Zala. Naravni rezervat na območju gozdnega rezervata.
Urejanje prometnic do vodotokov in v vodotoke.	Na območju naravne vrednote naj se ne ureja nove gozdne infrastrukture. Ob rekonstrukciji obstoječih gozdnih prometnic naj se na strmih območjih prepreči valjenje materiala po pobočju in v vodotoke.	Režim v aktu: prepovedano je umeščati nove gozdne prometnice in drugo infrastrukturo.
Spravilo lesa po vodotoku.	V skladu s 7. in 8. členom Pravilnika o izvajanju sečnje, ravnanju s sečnimi ostanki, spravilu in zlaganju gozdnih lesnih sortimentov naj se spravilo lesa ne izvaja po vodotokih, sečni ostanki pa ne odlagajo v strugo potokov. Neposredno ob vodotoku naj se ne skladišči lesa ali zlaga kupov sečnih ostankov.	Režim v aktu: prepovedano je spravilo lesa po vodotokih in odlaganje sečnih ostankov v struge.
OBISKOVANJE IN TURIZEM		
Divje kampiranje ob Iški in Zali.	Kampiranje naj se dovoli samo na za to urejenih mestih v parku. Okrepi naj se naravovarstveni nadzor.	Akt: prepoved kampiranja razen na za to urejenih mestih v parku.
Množični obiski Iške in Zale z brodenjem po vodi, kanyoning ipd.	Organizirano izvajanje množičnega obiskovanja z brodenjem po vodi in kanyoninga naj se ne izvaja.	Akt: obiskovanje območja naravnega spomenika se izvaja na način, ki je skladen z varstvenimi cilji na območju. Načrt upravljanja: natančneje določi načine primernega in neprimernega obiskovanja ter določi pogoje za obiskovanje.

3.6 Rakov Škocjan

Preglednica 14: Podrobnejše varstvene usmeritve za območje Rakovega Škocjana

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
POSELITEV		
Potencialno neustrezno umeščanje energetske infrastrukture (vetrne, sončne in hidroelektrarne, daljnovodi)	Razen sončnih elektrarn na obstoječe objekte se drugih energetskih objektov se umešča.	Režim v aktu o zavarovanju.
Širjenje naselja	Naselja naj se ne širi.	Režim in meja naselja v aktu o zavarovanju. Zarisati je treba mejo naselja, izven katere je pozidava prepovedana.
GOZDARSTVO		
Vrstam neustrezno gozdno gospodarjenje. Krajinskim vrednostim neustrezno gozdno gospodarjenje. Pogozdovanje z navadno smreko po žledolomu 2014.	Načrt pogozdovanja in sečnje naj odobri in spremlja ZRSVN in NRP. Gozdovi v državni lasti na širšem območju Rakovega Škocjana naj se določijo za gozdni/naravni rezervat in se izločijo iz gospodarjenja. Območja brez gospodarjenja naj se določi tudi na območjih prepadnih sten in udornic, kjer se gozd prepusti naravnemu razvoju. Padlo in suho drevje v udoru in na strmih pobočjih udornic naj se prepusti naravnemu razkroju, če to ne ogroža poti do Udornice in k CŠOD. Strojna sečnja se na širšem območju RŠ ne izvaja. Ohranja naj se pestro strukturiran gozdni rob in vegetacijo ob vodotoku. Predvsem naj se ohranja večje drevje na brežinah, ki s koreninskim sistemom zmanjšuje učinke erozije. Vedutne sečnje naj se izvajajo ob usmeritvah in nadzoru ZRSVN in NRP.	Načrt pogozdovanja in sečnje se sprejme ob potrditvi ZRSVN in NRP, ki tudi spremljata njegovo izvajanje. To vključuje tudi vedutne sečnje. Na območjih prepadnih sten in udornic se gozd prepusti naravnemu razvoju brez gospodarjenja. Ostalo kot varstvene usmeritve.
RIBIŠTVO		
Športni ribolov, ki dovoljuje uplen rib, je zaradi majhnosti revirja lahko resna grožnja.	Uvede naj se režim ribolova po načelu ujemi in spusti po načelih modernih spoznanj (keep fish wet) in uporabo manj invazivnega ribiškega pribora (trnki enojčki brez zalusti, max. 3 trnki enojčki na umetno vabo).	Režim v aktu: ribolov je dovoljen na način, določen v načrtu upravljanja. Načrt upravljanja: za območje Raka v Rakovem Škocjanu se določi ustrezen način ribolova, ki bo omogočal ohranjanje populacij zavarovanih in ogroženih vrst rib.

PROMET		
Nedovoljeno parkiranje osebnih vozil, bivalnih vozil in avtobusov.	Postavi naj se ustrezna signalizacija za prepoved kampiranja in parkiranja avtodomov in bivalnih prikolic čez noč. Označijo naj se parkirne površine in površine za kratkotrajno ustavljanje ter omejitev parkiranja izven teh površin.	Režim v aktu: prepovedano je parkirati motorna vozila, počitniške prikolice ali motorna vozila, ki se uporabljajo za prebivanje, zunaj za to določenih mest. Načrt upravljanja: načrt ureditve in označitve parkirnih mest.
OBISKOVANJE IN TURIZEM		
Naravi neprijazen razvoj turizma, neprimerne oblike turizma, plezanje, nekontroliran obisk podzemnih jam.	Prepove naj se plezanje, adrenalinski športi in dejavnosti ter raba naravnih vrednot, ki niso skladni s cilji ohranjanja. Obisk jam naj se izvaja nadzorovano, prepreči naj se nelegalne vstope.	Režim v aktu: na območju naravnega spomenika je prepovedano plezanje, adrenalinski športi in druge dejavnosti ter raba naravnih vrednot, ki niso skladni s cilji parka. Prepovedano je vstopati v biotsko pomembne jame brez strokovnega nadzora oz. vodenja. Načrt upravljanja: podrobnejša ureditev obiskovanja Rakovega Škocjana, določitev območij brez ali z nadzorovanim obiskom.
Vznemirjanje živali zaradi obiskovanja	V času zimovanja in kotitve netopirjev se omeji ali prepove obisk v jamskem sistemu Zelških jam.	V aktu: obiskovanje se prilagodi življenjskim ciklom živali v jamah, da se jih po nepotrebnem ne vznemirja v občutljivih obdobjih. Načrt upravljanja: natančneje določen režim obiskovanja v naravnem spomeniku Zelške jame.
Kurjenje	Kurjenje naj se prepove, razen na urejenih kurišč v naselju Rakovega Škocjana, ob hotelu, CŠOD in zraven stoječi brunarici.	Akt: Prepove se kurjenje razen na urejenih kurišč znotraj naselij.

3.7 Biotsko pomembne jame

Preglednica 15: Podrobnejše varstvene usmeritve za območje biotsko pomembnih jam

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
KMETIJSTVO		
Zlivanje presežne gnojnice na travnike, deponije gnoja	Zlivanje presežne gnojnice na travnike in deponije gnoja naj se ne izvaja na vplivnem območju jam.	Režim v aktu: Prepovedano je zlivanje presežne gnojnice na travnike in deponiranje gnoja na vplivnem območju jam. Načrt upravljanja: določitev območij, kjer velja prepoved.
Odlaganje klavniških in drugih odpadkov	V jame in 100 m od vhoda v jame se ne odlaga klavniških in drugih odpadkov.	Režim v aktu: v jame in 100 m od vhoda v jame je prepovedano odlagati klavniške in druge odpadke. Krepitev naravovarstvenega nadzora.
OBISKOVANJE IN TURIZEM		
Uničevanje habitatov in naravnih vrednot zaradi pretiranega ali neželenega obiska	Vstop v jame, kjer je drobnovratnik, naj bo nadzorovan. Določi naj se biotsko pomembnejše jame in se jim po potrebi spremeni režim vstopa v jame.	Akt: obisk jam naj se izvaja skladno z varstvenimi cilji v jamah. V načrtu upravljanja se določi jame, kjer se prizadeva za režim z nadzorovanim vstopom. Na podlagi tega se poda predlog na ZRSVN in IZRK za ohranitev ustreznega oziroma spremembo neustreznega režima vstopa v jame.
Odpiranje novih jam za turistični obisk.	Ne odpira se novih jam za turistični obisk.	Akt: jame, ki še niso v turistični rabi, se ne odpira za turistični obisk.
Osvetljevanje v jamah	Jam se praviloma ne osvetljuje. Morebitno osvetljevanje se izvaja skladno z usmeritvami/pogoji ZRSVN.	Strokovno mnenje ZRSVN in NRP.
Vznemirjanje in neprimeren obisk najbolj občutljivih jam.	Ne spreminja se režima vstopa v zaprte jame (Dihalnik v Grdem dolu) ali jame z nadzorovanim vstopom (Križna jama).	Akt: sprememba režima vstopa v jame je za jame na območju parka možna samo v strožjo kategorijo.

3.7.1 Križna jama

Preglednica 16: Podrobnejše varstvene usmeritve za območje Križne jame

Dejavniki ogrožanja, pritiski, nevarnosti	Podrobnejše varstvene usmeritve	Delovna priporočila za implementacijo usmeritev
OBISKOVANJE IN TURIZEM		
Naravi neprijazen razvoj turizma - uničevanje habitatov in naravnih vrednot zaradi pretiranega obiska, motenje doživljanja.	Dodatne infrastrukture naj se v jamo ne umešča. Določi naj se nosilnost jame za obisk na letni in dnevni ravni.	Akt: obisk jame naj se izvaja skladno z varstvenimi cilji v okviru nosilnih kapacitet. Načrt upravljanja: natančnejši načrt obiskovanja Križne jame.

4. Viri

Berginc M., Kremesec – Jevšenak J., Vidic J. (2007): Sistem varstva narave v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor: 128 str.

Flis J. (2006): Ravnanje z odpadki. V: Določitev vpliva vojaškega poligona kot modelna študija za varovanje in sanacijo okolja na območjih delovanja Slovenske vojske. Poročilo. Velenje, ERISo Velenje: 283 str.

Hladnik J. (2016): Varstvo krajine v sistemu ohranjanja narave. Mag. delo. Ljubljana, Univ. v Ljubljani, Biotehniška fakulteta: 171 str.

Klemenčič T., Jančar T., Schein T., Stergaršek J., Kraševec R., Tratnik D., Intihar D. (2021a): Analiza stanja Notranjskega regijskega parka. Prvo poročilo – preliminiarna verzija. Projekt Izdelava analize odloka o Notranjskem regijskem parku za potrebe novelacije odloka in sočasne ustanovitve zavarovanega območja na ravni države. Cerknica, Notranjski regijski park: 61 str.

Klemenčič T., Jančar T., Schein T., Stergaršek J., Kraševec R., Tratnik D. (2021b): Odzivno poročilo na izhodišča ZRSVN z utemeljitvijo severnega dela parka – verzija 1.0. Projekt Izdelava analize odloka o Notranjskem regijskem parku za potrebe novelacije odloka in sočasne ustanovitve zavarovanega območja na ravni države. Cerknica, Notranjski regijski park: 40 str.

Mikuš T. (2006): Stanje in perspektive krajinskih parkov v Sloveniji. Magistrsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, biotehniška fakulteta: 208 str.

Silan S. (1995): Rakov Škocjan in naravoslovna učna pot. Ljubljana, Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine: 57 str.

Šuklje T. (2007): Varstvo okolja in vojaške aktivnosti. Diplomsko delo. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede: 82 str.

Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (Uradni list RS, št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13, 39/15 in 191/20)

Zakon o ohranjanju narave – ZON (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18 in 82/20)

ZRSVN (2021): Naravovarstvene smernice za Lovsko upravljavski načrt za Notranjsko lovsko upravljavsko območje (2021-2030). Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave: 39 str.

ZRSVN (2021): Splošne naravovarstvene smernice za urejanje prostora. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave: 33 str.

ZRSVN (2021): Strokovna izhodišča ZRSVN, Območne enote Ljubljana, glede pobude o državnem zavarovanju naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti na območju občine Cerknica in Planinskega polja. Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Ljubljana: 19 str.

ZRSVN: Naravovarstveni atlas: https://nva.gisportal.si/web/DefaultNva.aspx, 15. 12. 2021